

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ

Уређује

А. БЕЛИЋ

уз сарадњу

д-ра *Алексића Радомира* (Београд), д-ра *Бошковића Радосава* (Београд),
д-ра *Вуковића Јована* (Сарајево), *Конеског Б.* (Скопље), д-ра *Нахшичала*
Рајка (Љубљана), д-ра *Раковића Франа* (Љубљана), д-ра *Скока Петра*
(Загреб), д-ра *Шевановића Михаила* (Београд), д-ра *Томановића Васе*
(Скопље), д-ра *Хрстић Маџа* (Загреб)

XVIII КЊ. 1—4

БЕОГРАД
1949—1950

бити још Словена и због тога што Ердељ није очувао полугласнике у слабом положају. Словенско-румунска симбиоза падала би по Петровичи-у у време од X до XII века. Иван Појовић

20. — PETROVICI E., приказ: **István Kniezsa, Ungarns Völkerschaften im XI Jahrhundert.** (Mit einer Kartenbeilage). Budapest 1938, 172 p. (Ostmitteleuropäische Bibliothek, Nr. 16) — „Dacoromania“ X, 1943, стр. 517—547 (на румунском језику).

Петровичи узима у дискусију три Книежина аргумента о томе да су Маџари дошли у Ердељ пре Румуна. 1) Книежа се позива на маџарске историчаре да ово докаже; Петровичи то пориче опет туђим доказима (аустр. историчарем Кохом). 2) Петровичи, даље, одбацује и Книежино тврђење да археолошки подаци говоре о приоритету Маџара: гроб номада-коњаника на поменутом терену може и не бити маџарски. 3) Али главни аргумент је лингвистички: шта казују у томе правцу словенски топоними у ердељској топономастици? Книежа сматра да назали у маџарским топонимима словенског порекла својим чувањем (тј. супституцијом) доказују — словенско-маџарски контакт пре доласка Румуна; пошто су се они деназализовали у X—XI веку, то значи да у то време Румуна овде није било. Петровичи с правом одговара да би исто толико румунски топоними са очуваним словенским назалима (Glîmboșeni, Luncavița итд.) могли бити доказ: да су у X—XI в. Румуни овде већ били. То осећа и Книежа, па зато покушава да оспори старину рум. примерима као Glâmboca, Glâmbocsa, Lindina; али свакако без успеха.

Петровичи анализира, област по област, крајеве у којима постоје такви топоними са назалима и налази уз њих низ других словенских имена. Словенска и румунска имена су обична у брдима; у долинама каткад преовлађује маџарска топономастика; али словенски и румунски топоними указују сигурно и на етнографске прилике, а маџарска, као топономастика владајућег народа, може бити и официјалног порекла.

Шта уопште дају ердељски словенски топоними? Они показују да је било директног прелажења словенских речи у румунски, без посредства маџарског (*Bělъgradъ > Bălgrad: Gyula-fehérvár; *Blaževa > Blajova: Balázsfalva итд.) и да је било непосредног прелажења словенских речи у маџарски (маџ. Ponor: рум. Ponoară, свакако, насупрот Петровичи-у, Dobroț итд.). Али је било и прелажења топонима из језика у језик: напр. маџ. Brátka < рум.

Bratca м. *Baratka, Ripra < Râpa и др. Друго, тешко је без симбиозе на самом терену замислити старе словенске топониме (са назалима) у Ердељу. Али је то све, на крају крајева, ствар историје румунског и маџарског језика, и славистике се даље не тиче.

Него се нас тиче нешто друго: даје ли сав овај материјал какве хронолошке податке о словенском становништву старе Дације. Петровици каже отприлике овако: румунски језик је у овој мери могао зајмити од словенскога само у време „симбиозе“; а симбиоза се мора узимати *пре* доласка Маџара, јер би тешко било замислити да у доба маџарске власти Румуни-дошљаци зајме од Словена-кметова, а не од Маџара — феудалне госпode. Ту Петровици није у праву. Прво, он сам каже да су Маџари били углавном — власт, а Словени — већина становништва. Друго, опет он сам наводи доста маџарских топонима-калкова према словенском, а Румуни у тим случајевима имају просто преузету слов. реч: Bălgrad — Gyula-fehérvár, Cernavoda — Feketeviz, Zlaști — Aranyos, Cozla -- Kecskés, Târnava — Küküllő, Bistra — Sebes итд. Ако су Словени, како Петровици тврди, у тренутку доласка Маџара већ били романизовани, како су Маџари могли преводити са *словенског*? То значи да се место словенско-романске „симбиозе“ мора говорити о тројној „симбиози“: Словена, Румуна и Маџара, а тако је морало бити већ и с обзиром на судбину назала. У своме чланку „Daco-slava“ („Dacomania“ X, II, 1943, стр. 34) Петровици и сам наводи код писара краља Беле *Blasii et Sclavi*. Ако се може, за Петровици-ем и Книежом, узети губљење слов. назализације у X—XI в., то, истина, показује приближно епоху ове „симбиозе“, али ништа не говори о приоритету Румуна или Маџара у Ердељу.

Према томе, дакле, колико је тачно да је румунско-словенска заједница морала постојати и у Ердељу, толико је исто погрешно тврђење да су у доба првог контакта између Румуна и Маџара Словени већ били потпуно романизовани.

И. Појовић

21. — PETROVICI EMILE, *La population de la Transylvanie au XI-e siècle*, extrait de la *Revue de Transylvanie* (Tome X), стр. 32.

1943 године је аутор дао рецензију на Книежину студију *Ungarns Völkerschaften*; а овај чланак претставља извесну прераду те рецензије. Главна мисао је иста: словенски назали у ердељској топономастици — колико сведоче о старини Маџара у овом